

A hagyományról és folytonosságról

A folytonosság valamely jelenségnek térben és időben való folyamatos létezését jelenti, mely létezés a jelenség különös természete szerint való.

Lévén szó itt azonban a hagyományról, mely a gondolatmenetben külön hangsúlyt kap, szükséges a jelenség tágabb köre, nevezetesen a hagyományt lényegében érintő, azt szinte megrendítő hatások természete és a hatás mivolta felett is eltűnődni.

Mindezt azért, hogy beigazolódjék, egy kultúra vonzatában is belátható legyen a folyamatosság kényszere, mely folyamatosság a hagyományból ered, azon alapul, és minden hatásra a maga alkalmas válaszait adja. Ebből kitántoritani nem lehet, nem szabad. A fa, törzsben kettévágva, már csak bokros vadhajtásokat hoz, koronája pedig meg nem gyökeredzik.

A mi kultúránkat az évezredek folyamán sokféle hatás érte, de mint erős csirájú különösség, e hatásokat mindig képes volt megemészteni és magába olvasztani.

Az elmúlt sok évszázadban azonban az egyes népek, az egyes kultúrák bizonyos távolságot tarthattak. A hircsere nehézkes, az utazás ritka és drága, az élettempó és az életforma lassúbb és körültekintőbb volt. Volt ideje tehát a szellemnek is az emésztésre és a befogadásra.

Az újkor technikai rohama; a két világháború; a forradalmak, vesztések, változások; a mesterséges befolyásolás hatalmas vállalkozásai; a mostani békeidő érdektelen jóléti gondolkodásmódja, és persze a népesség hallatlan szaporodása a világon, a kultúrát olyan külső és belső nyomás közé vette, melynek következményei szinte beláthatatlanok, akis lélekszámú népek kultúráját pedig különösen veszélyeztetik.

E kultúrák, melyeknél a hagyományhoz való ragaszkodás egyben a léthez való társadalmi és politikai ragaszkodást is jelenti, korábban paradox módon sokkal idegesebben fogadták a tőlük idegen hatásokat, mint ma, mert ezek a hatások részben ismertek, de részben riasztóak, félelmet keltőek voltak. A maiak viszont a jellegtelenység hizelgő álarcában jelentkeznek, a szellemi igénytelenség és az anyagi igényesség hamis humanizmusát árulják nemzetközi méretekben, egy "kozmosz divat" ajándécsomagjaiként érkezve a fellazult és tétova közösségekhez. Ez alól a hatás alól, mely immár fél évszázada teleharsogja a világot, egyetlen új generáció sem tudja kivonni magát. A gyermekek bizonyos adott körülményekbe születik bele, s azokat szinte öröktől valónak veszi, szülein és a társakon át paradicsomi helyzetnek érzi. Mikor felnő, meglepődve látja ugyan, hogy valami leveszett, hogy egyedül van, nincs lelki-szellemi otthona, hogy senkiföldje már érzékeiben a világ - de legfőljebb egy-egy nagyobb hatalmi hatás ellenzője lesz, a maga alkotóbb feladataig nem jut el, hiszen nincsen már anyatejjel szivott érzéke hozzá.

A kultúrákat ma sem kiméli a történelem. Mind újabb és újabb próbatétel elé kerülnek, és létükkel összecseng a népek történelmi helyzete is.

A magyar kultúra is ennek a szövedéknek egyik csomója, a sok új külső és belső hatással, változással szintúgy meg kell birkóznia. Eredetibb és értékesebb annál, minthogy kiszűrődjön.

Melyek azok az erők ma, miknek csomópontjában a hagyomány folytonossága feszül, milyen környezetben

és milyen állapotban él, növekszik a magyar kultúra évezrede e fája?

A hatások így csoportosíthatók:

I. Külső hatások, melyek részint

1. a kor ipari civilizációjának gazdasági és technikai következményeiként, részint
2. a kor világnézeti erőinek politikai és ideológiai következményeiként jelentkeznek.

E két indíték specifikusan is jelentkezik, s ennek megfelelően is áttekinthetők, úgy mint: kozmopolita /gazdasági+nemzetközi/ sematikus /politikai+nemzetközi/ nacionalista /politikai+nemzeti/ hatás, melyek mindegyike a két első, 1. és 2. manipulációja és befolyása formájául szolgálhat, akár divat képében is.

A tömegkielégítés és tömegmegnyerés szándéka viszont a legsveszedelmesebb jelenséget, a kommerszialitást szüli, ami ma a kultúrák legpusztítóbb rákfenéje.

II. Belső hatások. Ezek legfőbb motivumai:

1. a megélt és olvasott történelem összhatása, és
2. a legújabb kor tartós világnézeti megrendülése, illetve annak a lelki-szellemi közérzetre gyakorolt hatása, az egyéni diszharmóniától a kis és nagyobb közösségek felbomlásáig.

E legfőbb és legáltalánosabb hatásokra a korábbiakhoz képest bizonyos "más"-jelleg, az ember lelki viszonyaira pedig silányabb és rendezetlenebb belső állapot jellemző, mely réseken magától értetődően talál egymásra újra egy már eltemetettnek tűnt ősi közösségi nosztalgia és a mai, hidakat felégetett ember. Mintha a történelem légtornászmutatványát látnánk, ahogy hatalmas billenéssel örvénybe fordul a test, ami alul volt, hirtelen felülkerekedik; más mércék, más distanciák kavarják fel

letisztult képzeletüket, és meg is zavarják, egészen a talajtalanság látszatáig. Pedig az ugró is a fogóra, a fogó a lengő trapézra, és ez a tartószerkezeten át, amaz pedig a súlypontja révén a hatalmas gravitációra támaszkodik.

A kultúrák sorsa is kötések sorsa, amelyben: a legtartósabb kötés a legfőbb elem, a jelenséget leginkább jellemző és legtitkosabb hűség, mely csak akkor fogad magába más kötődéseket, ha a szövődék rendjét: létét ki nem oldja, fel nem szakítja a sok feszülés.

A megtörtént dolgok kellő bizonyosságot adnak a történelemre, és a történelem sem más, mint a Genézis története.

A részletek a homályban maradnak, az események nyüzsgéseiből legtöbbször mit sem tudunk meg, de a változások lényegét kövületekként őrzi a hagyomány "ezer rovátka rajza". Szépségét igazságát, a legtöbb kötetést épp ez a lényegi természete adja, és a sorsa maga - hogy átvészelte az időt.

De vajon átvészeli-e ma; s ha mégis, hát minek köszönhetően? Mi lesz a külső és belső hatások eredője egy olyan hajnalon, amikor a minőségekről kell számot adni a kérdezőnek; magunknak, idegennek?!

Kultúránk új, nagy próbatételét vizsgálja öntudatlanul. Egy nép, mely felkészületlen, mert elaltatott volt, amikor megrendítő változások jöttek - ma belső szétszóródással válaszol. Voltaképp utolsó bástyáját feladva teszi ezt, hiszen a gyakran csak vegetáló korábbi életében, sokszor - és legtöbbször - a közös passzivitás volt egyetlen fegyvere. Várni, várni az időben bizva - az óvatosság ösztön-parancsára hallgatott, hogy riadtan és betemetetten is megőrizhesse önmagát.

Ám mindez felszakadt. Az ember - egy scarabeus hitével - a fenyegető közös halálnak küszöbén, ma Életre akar berendezkedni. És ez az élet, amit éltünk, megéltet minket is, de immár a maga módján: nincs sem tér, sem idő a várakozásra. /Új Symposium 30/187/